

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

MAJ 4•2012

Tung försäljning av stort format – Ericssbergs 10-dalerplåt 1644
"Det var en afton i början av maj ..." – August Strindberg 1849–1912
Kristidsminnen från första världskriget
Myntverkets sista medalj slagen
Plåtmyntsplansch som bilaga

Pris 30 kr

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens och Kungl. Myntkabinettets hemsidor:
www.numismatik.se respektive www.myntkabinettet.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidorna kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

1/12 sida
47x50
mm:
250 kr

1/8 sida
72x50
mm:
350 kr

1/6 sida
47x105
mm:
400 kr

1/4 sida
72x105
mm:
600 kr

1/2 sida
151x105
mm:
1 200 kr

Helsida
151 x 214 mm:
2 000 kr

2:a och 3:e
omslagssidan:
2 500 kr

4:e omslagssidan:
5 000 kr

Annonser på årsbasis får 20 % rabatt.

Kontakta föreningens kansli,
e-post: annons@numismatik.se; monica@numismatik.se

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning.

Enskilda SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med högst tre rader att
köpa, sälja eller byta samlarobjekt.

Annonser som inte är förenliga med SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.

Innehåll SNT 4 • 2012

Sid.

Artiklar och notiser

Tung försäljning av stort format. Ericssbergs 10-dalerplåt 1644 såld!	76
"Det var en afton i början av maj ..." – August Strindberg 1849-1912	81
Kristidsminnen	85
Amerikanska sedlar med järnvägsmotiv	86
Pollettista blev sjörövarskatt	89
Tillägg till Nattvardspolletter [i SNT 2012:3]	91
Polletter till de fattiga i Örebro	91
Utökade öppettider för allmänheten [TBM]	91

Stående rubriker

Ny medalj. Myntverkets sista medalj utdelad. Tusen år av verksamhet går i graven	88
Ny medalj. Timmermansorden 250 år 1761-2011	89
Personalia. Carl-Axel Lindblom 1921-2012	90
Personalia. Ny överintendent för Statens historiska museer	91
Auktion. Julius Haganders samling del 4	91
Aktuella auktioner	92, 93, 94, 95
Aktuell mäsas	94

Omslag

August Strindberg avled den 22 maj 1912. Strindberg har blivit flitigt avporträtterad, bland annat av ett flertal medaljkonstnärer. Här ses E. H. Ekwall's silvermedalj från 1883, tysken Heinrich Zimmermans medalj i silver från 1912, ungraren Filip Ö. Becks i brons från 1924, Gösta Carells medalj i silver och koppar från 1949, Madeleine-Pierre Quérolles bronsmedalj från 1966 samt Franklin Mints osignerade silvermedalj. Läs mer i Eva Wiséhns artikel om denne betyelsefulle författare på sidorna 81-84.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningens kansli:

Banérgatan 17 nb

115 22 Stockholm

Tel. 08-667 55 98

Måndagar

kl. 10.00–12.00, 13.00–16.00

Fax 08-667 07 71

info@numismatik.se

Plusgiro 15 00 07-3

Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

Chefredaktör och ansvarig utgivare:

Monica Golabiewski Lannby

monica@numismatik.se

Prenumerationer:

Pris 200 kr/år (8 nr)

Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från
Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning samt
Sven Svenssons stiftelse för
numismatik.

För insänt ej beställt
material ansvaras ej.

SNT:s texter och bilder lagras
elektroniskt och publiceras i pdf-
format på SNF:s och KMK:s
hemsidor. Den som sänder material
till SNT anses medge elektronisk
lagring/publicering.

Tryck:

Imprima

ISSN 0283-071X

VÅREN 2012

Föreningens aktiviteter

MAJ

5-6

SNF:s årsmöte i Mariefred (Gripsholms slott)

Ett utförligt program meddelades på sid. 19

i SNT 2012:1 samt på hemsidan:

www.numismatik.se

30

Plats

18.00

Föreningskväll med föredrag av Frédéric Elfver

Banérgatan 17

Frédéric Elfver: *Knut Eriksson och myntfyndet från
Garn, Biskopskulla.*

Föreningen bjuder på enklare förtäring.

Föreningskväll
30/5

SNT på Facebook: www.facebook.com/pages/Svensk-Numismatisk-Tidskrift/170104933101158

Kungl. Myntkabinettets verksamhet

KUNGL. MYNTKABINETTET består som bekant inte bara av mynt, sedlar och medaljer utan är även ett ekonomiskt museum. På hemsidan kan du läsa om museets forsknings- och utbildningssamarbete med en rad museer och universitet: *Framväxten av det moderna Sverige*. Du kan även hålla koll på vår nya serie viktigare artiklar i ämnet ekonomi. På hemsidan publiceras centrala uppsatser om Sveriges och världens ekonomiska historia från några av de främsta forskarna på området.

KMK på Facebook: www.facebook.com/pages/Kungliga-Myntkabinettet/118456611506982

KMK på Twitter: <http://twitter.com/#!/Myntkabinettet>

TUMBA BRUKSMUSEUM. Varför inte en utflykt till Tumba? Under våren och sommaren finns BBQ på lunchmenyn. Vår kock Fredrik förvandlas till er grillmästare och grillar kött och grönsaker som serveras med små bakade potatisar och hans urval av såser. Avslutas med paj på rabarber från vår egen köksträdgård. Utökade sommaröppettider för allmänheten. Se sidan 91 i detta nummer av SNT.

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlplan.

Kansli: Besökstid: måndagar kl. 10-12, 13-16.

Stängt: midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

www.numismatik.se

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6. Buss 2, 43, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: måndag – söndag kl. 10.00-16.00.

Numismatiska boksamlingen: torsdagar kl. 13.00-16.00.

www.myntkabinettet.se

Tumba Bruksmuseum

Adress: Sven Palmes väg 2, Tumba. Pendeltåg; buss 725.

Utställningar: sept. – maj, lörd.-sönd., juni – aug. tisd.-sönd., kl. 11.00-16.00.

www.tumbabruksmuseum.se

Tung försäljning av stort format

Ericssbergs 10-dalerplåt 1644 såld!

Av Sonny Serrestam

Dagen före julafton 2011 fick jag ett telefonsamtal från Håkan Westerlund i Stockholm. Det han berättade var minst sagt sensationellt. Han hade två veckor tidigare via ombud fått en förfrågan som man säkerligen bara får en gång i livet: "Är du intresserad av Ericssbergs 10-dalerplåt 1644?" En minst sagt omtumlande fråga för en person som verkligen är intresserad. Något pris på plåten fanns inte på detta stadium.

Det blev en med spänning emotsedd resa till Ericssbergs slott för att på plats besiktiga det som brukar kallas världens största mynt. Att sätta ett pris på denna typ av föremål, som

är något av det mest exklusiva en privatperson kan äga, är inte lätt. Därtill ett för hela världen unikt betalningsmedel som har förmågan att väcka uppmärksamhet och fångsla fantasin.

När det begärda priset presenterades var det ett åttasiffrigt belopp som är jämförbart med priset på tio 8-dalerplåtar. Den 23 december blev det ytterligare en resa till Ericssberg och klockan elva på förmiddagen var vad som kan kallas århundradets affär klar. Ett mynt som man väl aldrig trodde skulle bli till salu lämnade nu efter drygt tvåhundra år Ericssbergs slott tillsammans med sin nye ägare Håkan Westerlund för att få ett nytt hem i Stockholm.

Plåtmynt, 10 daler silvermynt 1644. Avesta. Vikt 19,76 kg.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

10-dalerns mittstämpel: X DALER Sölff.Mnt med Markus Kocks myntmästarmärke längst ner.

I hörnstämparna ses en kunglig krona jämte initialerna CRS (Christina Regina Sveciae = Kristina Sveriges drottning) 1644.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

10-dalern – ett experiment på penningpolitikens område

Sverige har genom århundraden haft en rik flora av monetära skapelser som vuxit fram för att tjäna som betalningsmedel i gynnsamma och bistra tider.

Sverige var under 1600-talet en världsledande producent av koppar. Vi var rika på koppar men fattiga på silver. Det är då plåtmynten – ett unikt betalningsmedel – gör entré i vår mynthistoria. Metallen skulle motsvara det påstämplade värdet uttryckt i daler silvermynt, där högsta valören tio daler vägde 19,76 kg. Redan från början gick 10-dalern under

namnet 25 daler, vilket visar att man räknade i kopparmynt. En daler silvermynt var nämligen lika med 2½ daler i kopparmynt.

Enligt myntordningen av den 26 januari 1644 stämplades i Avesta 26 539 plåtar i valören 10 daler silvermynt till en sammanlagd vikt av 520 ton. Den blev naturligtvis inte var mans egendom eftersom valören var hög. Det tunga och otympliga myntet får väl ses som ett experiment och en "portabel" exportvara. Plåtmynten var en av orsakerna till att Sverige genom Stockholms Banco kom att utveckla mer lätthanterliga pappersmynt.

Plåtmynten var ett stycke metall med ett pris – valören – påstämplat. Genom stämplarna garanterade staten koppars höga kvalitet och rätta vikt. Det stod var och en fritt att disponera metallen som man ville. Om plåtens värde som metall var lägre eller lika med valören gällde denna. Översteg kopparvärdet den angivna valören kunde ägaren få ut mer vid en försäljning på den internationella marknaden. Detta gällde alla plåtmynt under hela cirkulationstiden, 1644-1776. Enligt bevarade räkenskaper exporterades 21 317 tiotalrar till utlandet åren 1644-1646, där de smältes ned för att återkomma som andra föremål.

Åtta kända 10-dalrar har bevarats till våra dagar, där en har årtal 1645.

Den nye ägaren Håkan Westerlund med sitt 19,76 kg tunga nyfövärv.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

De två i privat ägo är av mycket hög kvalitet och de enda som inte legat i vatten eller varit i jorden. Då och då uppkommer rykten om att någon hört, sett eller hittat en 10-daler hos någon. Något äkta exemplar utöver de som är kända har dock ingen kunnat visa upp.

Svårhanterliga i vardagen

Att de tunga mynten inte var så lätta att handskas med kan följande tragi-

komiska historia från Stockholm 1645 berätta: Kronan skulle lösa in änkan Christina Andersdotters tomt med tillhörande trähus vid Stora Drottninggatan. Genom sin underlydande myndighet lät man en onykter åkare forsla tomtlösen. Den skulle ha bestått av femton nya 10-dalermynnt i koppar. Lyckligt och väl nådde det första lasset fram, men det andra stjälppte på Malmtorget. Den onyktre åkaren blev nästan krossad av de åtta mynten ...

10-dalern och ägarförhållanden Johan Frans Podolijns (1739-1784) samling

Podolijn kom från Lissabon och var verksam som faktor vid de Alströmska manufakturerna i Alingsås. Senare kom han att arbeta som korrespondent vid Sahlgrenska handelskontoret i Göteborg. Det är möjligt att han via sitt arbete och då särskilt efter myntrealisationen 1777 haft möjlighet att lösa in plåtar, som varit avsedda för export till utlandet via olika handelshus.

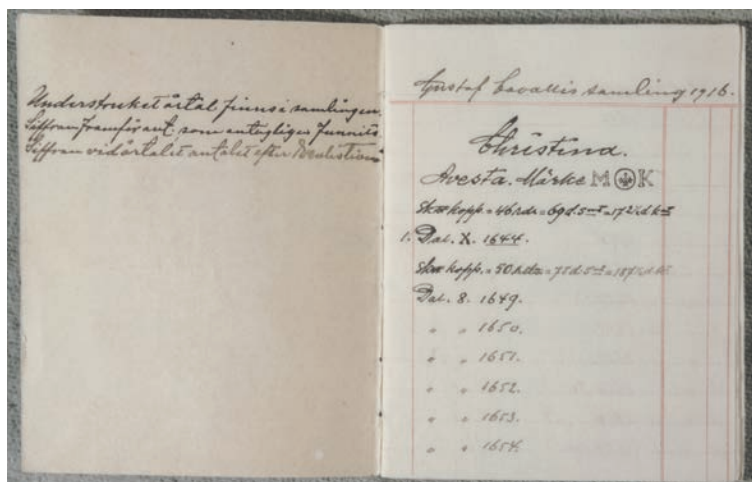
1786. Samlingen såldes i Göteborg genom en tryckt katalog och innehöll bland annat flera sällsynta plåtmynt,

Carl Jedvard Bonde – den siste fideikommissarien på Ericsberg – visar det nästan 20 kilo tunga plåtmyntet i samband med ett besök av Norrköpings Numismatiska Förening. I den tillhörande artikeln kan man bland annat läsa "att det var ett hem och inte ett museum gästerna besökte, visade den yngre generationen Bonde genom hemvant – och helt respektlöst – har monterat upp en modelljärnväg mellan plåtmyntsborden, de hade till och med strött ut en del leksaker bland dyrgriparna".

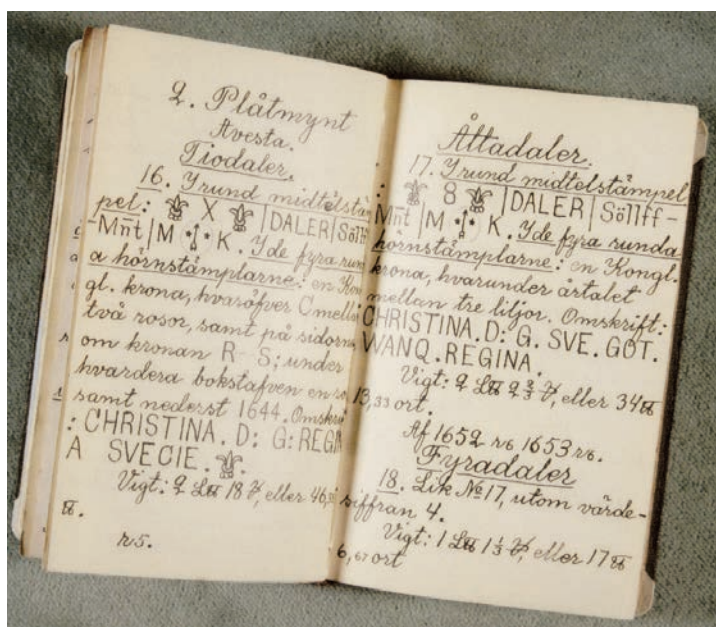
Norrköpings tidning den 22/3 1960.

SKANNAD AV MGL.

Del av Sven Svenssons handskrivna förteckning över Gustav Cavallis "elitsamling" av plåtmynt, som Svensson hade långt gångna planer att köpa 1916. I samlingen ingick en 10-daler 1644 som Cavalli köpt av Bukowski 1893 på avbetalning för sammanlagt 2 322:75 kr, ett moderat pris för en av Bukowskis "gynnade" kunder. Svensson värderade den till endast 5 000 kr. Mynthandlare Appelgren ansåg den vara värd 25 000 kr, vilket också blev priset när Axel Ax:son Johnson köpte den 1917. Den är sedan 1983 utställd i privatägda Avesta myntmuseum. Som en parentes kan nämnas att Svensson ansåg sig kunna betala sammanlagt 13 500 kr för Cavallis tio 8-dalerplåtar.

FOTO: JÖRGEN LUDWIGSSON, SMÅLANDS MUSEUM.

Ericssbergs 10-daler beskriven i Carl Gustav Wahlbergs (1848-1897) privata handskrivna bok över svenska kopparmynt.

Av beskrivningen att döma har Wahlberg inte sett myntet eftersom han likt Stiernstedt beskriver det felaktigt.

FOTO: JÖRGEN LUDWIGSSON, SMÅLANDS MUSEUM.

Stora Kopparbergs Bergslags AB visar i en reklamskrift från 1898 att det gjorts kopior av Ericssbergs 10-daler.

En sämre gjuten kopia av samma exemplar finns i

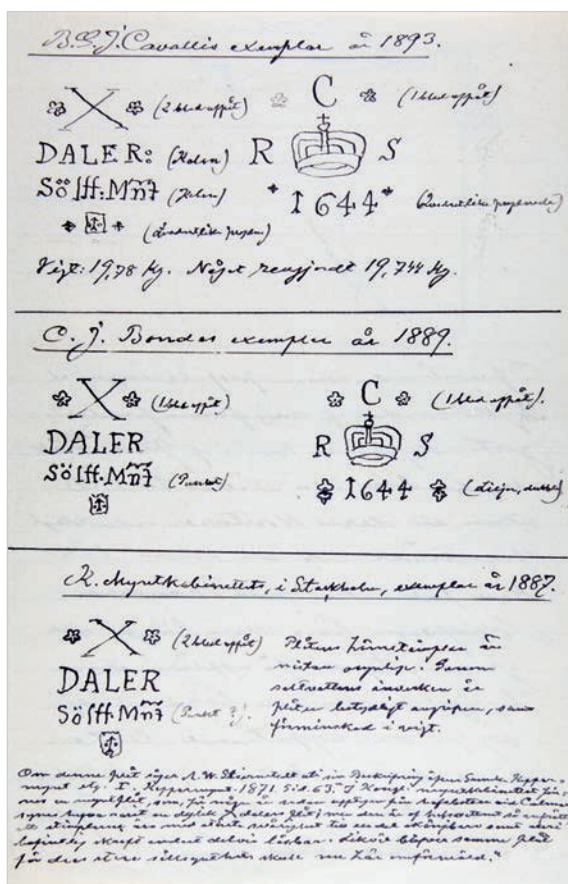
Växjö gymnasii myntkabinett i Smålands museum.

OKÄND FOTOGRAF.

Präktiga kroppskrafter. En något skämtsam – men kanske verklig situation när det begav sig – illustration som visar ett av flera sätt att transportera plåtmynt i vardagen.

Ur Svenska Dagbladets söndagsbilaga den 21/1 1940 under rubriken "Slant om 20 kg besvärlig som fickpeng".

Rekommenderat brev från Gustav Cavalli till Axel Wahlstedt daterat 23/5 1922.

Med text och skisser beskriver han på en sida de tre 10-dalrar han sett och vad som skiljer dem åt. Cavallis egen 10-daler vägde 19,780 kg, efter rengöring 36 gram mindre. Uppgifterna skulle Wahlstedt använda till ett föredrag och en kommande uppsats om de "stora plåtmynten". FOTO: JÖRGEN LUDWIGSSON SMÅLANDS MUSEUM.

däribland 10-dalern 1644, som med största sannolikhet köptes av Jonas Norn, död 1795. Detta är första och enda gången som en 10-daler sålts på offentlig auktion.

Auktionspriserna på plåtmynten torde vid den här tiden legat runt metallvärdet.

10-dalern kommer till Ericsbergs slott och dess förvaltare

David Gotthard Hildebrand (1761-1808). Grundare av Ericsbergs mynt- och medaljsamling och den som cirka 1797 köpte Jonas Norns samling där 10-dalern ingick.

Carl Carlsson Bonde d.ä. (1786-1854). Upprättade en katalog över de numismatiska samlingarna. Han sålde 1847 den del som en gång tillhört

D.G. Nescher som Hildebrand 1808 köpt till Ericsberg.

Carl Jedvard Bonde d.ä. (1813-1895). Vårdade och kompletterade samlingen. De från Norn förvärvade plåtmynten förvarades i en ekkista på vinden och packades tydligen inte upp förrän 1869 i samband med ett besök av den framstående myntsamlaren Curt Fredrik Meinander. Bland dessa fanns den välbevarade 10-dalern 1644. Från 1891 ingår mynt- och medaljsamlingen i Ericsbergs fideikommiss.

Carl Carlsson Bonde d.y. (1850-1913). Intresserad mynt- och medaljsamlare som utökade samlingen.

Carl Gotthard Bonde (1877-1937). Den mest aktive myntsamlaren sedan D.G. Hildebrands dagar.

Under rubriken "Ett ståtligt myntkabinett" berättar mynthandlare Berta Holmberg om sina upplevelser i samband med sitt besök på Ericsberg. Hon skriver bland annat om kopparmyntsamlingen som har praktiga saker att erbjuda. Man fäster sig särskilt vid plåtmynten, detta för storhetstiden och frihetstiden så säregna myntslag. Mest framträdande är den stora 10-dalern 1644, ett av tre kända exemplar och därtill det vackraste". (D. Holmbergs lagerkatalog nr 65 1937).

Carl Jedvard Bonde d.y. (1914-1988). Under hans förvaltning har samlingen bevarats intakt och varit tillgänglig för forskning. I tidskriften Metallen 1956:3 utgiven av Svenska Metallverken medföljde Ericsbergs 10-daler som planschbilaga i naturlig storlek.

Avveckling av fideikommissen och boet efter Carl Jedvard Bonde. Som ett led i denna försäldes mynt- och medaljsamlingen på auktion 2007-2010. Plåtmynten, 73 stycken, undantogs från försäljning. Bland rarieterna utöver 10-dalern kan nämnas 8 daler 1657 och 1660, 4 daler 1656, 5 och 3 daler 1674.

Otryckta referenser

Cavalli, G.: Rekommenderat brev till Axel Wahlstedt angående 10 daler s.m. 1644. Daterat Sköfde söndagen 25 i V 1922.

Svensson, S.: Förteckning över Gustav Cavallis plåtmyntsamling. Upprättad 1916.

Wahlberg, C.G.: "Kopparmyntsboek 1624-1889". Wahlberg var på sin tid flitigt anlitad av H. Bukowski i utarbetandet av hans myntauktionskataloger. Stora delar av Wahlbergs numismatiska bibliotek såldes på B. Ahlström auktion 13, 1977.

Tryckta referenser

Brandt, T.: Svenska penningar 10. Samlarnytt 1957:5-6 s. 19, där Ericsbergs 10-daler 1644 är avbildad. Utgiven av Samlarförbundet Nordstjernan.

Samlarnytt 1953:6-7, s. 15, anonym artikel där Ericsbergs 10-daler är avbildad i kopia.

Carlsson, R.: Norrköpings numismatiska förenings besök på Ericsberg. Norrköpings Tidning 22/3 1960.

Golabiewski Lannby, M.: Turerna kring tiodalersplåtarna och rundmynten från skeppsvraket i Gryt, Östergötland. SNT 2007:4, s. 80-85.

**Anmärkningsvärda priser på de stora plåtmynten under drygt sextio år
med början från 1830-talet, då regelbundna auktioner började anordnas främst i Stockholm
och då i Bokauktionskammarens regi.**

År	Såld	Samling	Valör	Pris
1838	Bokauktionskammaren	J. Törnqvist	8 daler sm 1660	13:30:6 rdr banko = 20,46 rdr rgd
1844	Bokauktionskammaren	C. Scharp	5 daler sm 1674	16 rdr banko = 24 rdr rgd
1852	Bokauktionskammaren	J. Scharp	8 daler sm 1663	66,18 rdr banko = 99,56 rdr rgd
1866	Bokauktionskammaren	C. F. Meinander	3 daler sm 1674	69,12 rdr rmt
1867	Bokauktionskammaren	J. C. Ditzinger	8 daler sm 1658	Återrop 170,90 rdr rmt
1868	Bokauktionskammaren	A. V. Frestadii	8 daler sm 1658	Prisuppgift saknas
1872	Bokauktionskammaren	C. F. Meinander	8 daler sm 1660	2 ex, pris per styck 101 rdr rmt
			3 daler sm 1674	63 rdr rmt
1876	Bokauktionskammaren	S. W. Gynther	5 daler sm 1674	360 kr
1883	Bokauktionskammaren	J. A. Sandberg	8 daler sm 1663	376 kr
1884	H. Bukowski nr 10	A. J. Zetterstedt	8 daler sm 1660	448 kr
1887	H. Bukowski nr 36	H. Ljungbeck	8 daler sm 1660	350:10 kr
1893	H. Bukowski nr 82	C. Hammer	8 daler sm 1681	770 kr
1896	H. Bukowski nr 103	J. W. Torngren	8 daler sm 1662	1 110 kr
1898	H. Bukowski nr 116		8 daler sm 1660	2010 kr
			5 daler sm 1674	930 kr
1901	D. Holmberg nr 54	C. J. Nordström	8 daler sm 1658	2 500 kr
			5 daler sm 1674	1 010 kr
			3 daler sm 1674	1 010 kr

Flera av försäljningarna avser samma exemplar.

Lagerqvist, L. O.: Mynthistoria. Svenska myntnominaler. *Metallen* 1956:3, s. 10-24, 24-29. Utgiven av Svenska Metallverken som även innehåller en artikel av Alf Grabe: Prägling av mynt och medaljer. Som planschbilaga medföljde Ericssbergs 10-daler 1644 i naturlig storlek.

Hemmingsson, B.: Ännu en 10 daler sm 1644? *Samlad Glädje* 2009 s. 115-120, utgiven av Numismatiska Klubben i Uppsala 2009.

Lagerqvist, L. O., Heijne, C. von, Wiséhn, E.: *Världens största mynt. Svenska plåtmynt 1644–1776*. Kungl. Myntkabinettets katalog nr 48. 2008.

Linder-Welin, U.: *Svensk koppar och kopparmyntning. En handledning vid studiet av myntsamlingen i Bergslagens museum*. Göteborg 1965. I korrekturupplagan 1948 och 1:a upplagan 1951 anger författarinnan ett tredje privatägt exemplar av 10-dalern 1644 utan att nämna

var. I 1965 års upplaga är denna uppgift borttagen. Kan det vara Appelgrens artikel från 1944 som ”spökar”?

Nordlind, U. m.fl.: *Auktionskatalog samling Bonde på Ericssberg*, del 1, s. 5-6. Stockholm 2007.

Sahlin, C.: *Views of Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolags mines and works in Sweden*. Stockholm 1898.

Stiernstedt, A. W.: *Kopparmyntningen i Sverige och dess utländska besittningar*. II. Myntbeskrivning s. 15-16. Stockholm 1863-1864.

— Beskrivning över svenska kopparmynt och polletter, s. 63. Stockholm 1871.

Tingström, B.: *Plate money. The World's Largest Currency*. Stockholm 1986.

— Världens största mynt. *Quadra*.

Klenoder i Kungl. Myntkabinettet, s. 110-112. Stockholm 1998.

— Avesta myntmuseum. *Numismatiska Meddelanden XXXIX*, s. 114-119. Uppsala 1995.

Wahlstedt, A. De stora plåtmynten, 10 och 8 dalar. *Numismatiska Meddelanden XXV*, s. 38-41. Stockholm 1930.

Wiséhn, I., Lagerqvist, L. O.: Kring världens största mynt – Kristinas 10 daler s.m. 1644-1645. *SNT* 1990:2, s. 28-29.

Till sist en teckningsrubrik i *Svenska Dagbladet* den 2/6 1949. ”Tjugokilosmynt värt 48.000 kr”. Plåtmyntsutställning i Historiska Museet, Stockholm.

Om denna pedagogiska förskolebild skrev Stockholms Dagblad den 31/8 1930: ”Man får en föreställning om storleken på plåtarna genom att jämföra den reproducerade 8-dalern med de små barnen”.

Den kolorerade färgbilden ingick i en längre artikel med rubriken: ”koppar med guldvärde – dyrgripur från plåtmyntningens dagar”.

2.

”Det var en afton i början av maj ...” — August Strindberg 1849–1912

Av Eva Wiséhn

Det är i år etthundra år sedan August Strindberg avled den 22 maj 1912, 63 år gammal. Begravningsståget, som gick längs Sveavägen mot Norra begravningsplatsen, följdes av mer än 60 000 åskådare. Årkebiskopen Nathan Söderblom förrättade begravningen.

Strindberg var en av Sveriges mest betydelsefulla författare och skrev ett stort antal romaner, noveller och dramer. Han var också fotograf och konstnär och avbildade gärna dramatiska naturmotiv.

I Strindbergs författarskap finns en hel del citat som har med numismatik och ekonomi att göra.* Det är också känt att Strindberg hade kontakt med numismatiker och att han hade synpunkter på medaljkonsten. Bland annat har han själv kommenterat medaljen av E. H. Ekwall i *Legender* och berättar där att han ”kastat det åt barnen att leka med.”

Naturligtvis har Strindberg blivit flitigt avporträtterad, bland annat av medaljkonstnärerna. I Kungl. Myntkabinettets samling finns tolv olika medaljer med Strindbergs porträtt. Här nedan redovisas dessa medaljer.

1. E. H. Ekwall graverade och utgav en medalj över Strindberg 1883. På åtsidan ses författarens porträtt och på frånsidan orden: SANNINGEN ÅR ALLTID OFÖRSYNT, ett citat

ur *Mäster Olof*, inom en lagerkrans. Medaljen ärpräglad i silver, 45 mm i diameter. Ref.: Hy II s. 288; Rasmussen s. 366.

2. År 1907 formgav Otto Strandman (1871-1960) en plakett med Strindbergs porträtt. Plaketten har måtten 155 x 110 mm och är av koppar.

3. En bokhandlare i Helsingfors, K. J. Lindstedt, lät tysken Heinrich Zimmermann formge en medalj 1912. Han lät också prägla medaljen i Tyskland. Åtsidan visar Strindbergs porträtt omgivet av lagerkvistar. På frånsidan finns texten: Människan/Diktaren/Polemikern/Agitatoren samt runt kanten AUGUST STRINDBERG 1849-1912. Helsingfors 1912. Medaljen är i silver, 51 mm diameter. Ref.: Boström I s. 133; Rasmussen s. 366.

4. Åtsidan visar Strindbergs porträtt samt namn. Frånsidan visar en bild av Prometheus, revoltören som ville ge människorna upplysning, sinnebild av Strindberg. Överst texten: FÖDD 1849 DÖD 1912. Längst ner ses konstnärens monogram. Medaljen är formgiven av ungraren Filip Ö. Beck på beställning av D. Holmbergs Mynthandel i Stockholm. Medaljen i brons, diameter 70 mm. Gjuten i Prag 1924. Ref.: Wahlstedt s. 156; Rasmussen s. 366.

5. Erik Lindberg formgav medaljen från 1939. Åtsidan med Strindbergs porträtt samt namn och årtal. Frånsidan med Jakobs kamp med ängeln samt texten: SUPEROS FLECTERE ARDET / ODIT ET AMAT / ACHERONTA MOVET (= Han hatar och han älskar. Han sätter underjorden i rörelse. Han trängtar att beveka himlens makter). Medaljen är i silver, 45 mm. Ref.: Ehrensverd nr 386.

6. Gösta Carell formgav år 1949 en medalj över Strindberg. På åtsidan ses ett kraftfullt porträtt i profil samt namnet STRINDBERG under hals-skärningen. Frånsidan visar en våg som kastar sig mot klipporna och på ytan finns orden: DEVICTIS VINCIT (= slagen är han segerrik). Silver/koppar, 55 mm.

7. År 1966 formgav Madeleine-Pierre Quérolle en medalj. På åtsidan finns Strindbergs porträtt, en face, samt längs kanten namnet Strindberg i skrivstil. Konstnärens namn längs kanten till vänster. Frånsidan visar en scen ur *Inferno*. Medaljen är i brons, diameter 68 mm. Ref.: La Monnaie 4:3 s. 1521; Rasmussen s. 368.

8. Léo Holmgrens medalj över Strindberg visar på åtsidan porträttet på den unge Strindberg samt namnet längs kanten. Frånsidan visar en skärgårds-

1.

3.

4.

5.

6.

7.

scen med en flammande vårdkase och ett skepp i bakgrunden. Längs kanten löper texten: MIN ELD ÄR DEN STÖRSTA I LANDET, ett citat från Strindberg. Diameter 40 mm. Ref.: Rasmussen s. 368.

9. P.G. Thelanders medalj från 1999. På åtsidan visas Strindbergs porträtt och namnet ÅGUST. På frånsidan en flugsvamp, namn och årtal längs kanten. Svampen är målad. Medaljen är gjuten i brons, diameter 100 mm. Ref.: KMK katalog 33, s. 23.

10. Franklin Mint har gett ut en medalj över Strindberg. På åtsidan syns Strindberg författande vid sitt skrivbord. På frånsidan endast text: August Strindberg (1849-1912). Den svenska litteraturens mest mångsidige och vittfamnande diktare (och

en av de internationellt mest kända svenskarna). Längs kanten en mönsterbård av kronor och vasakärvar. Medaljen är inte signerad, präglad i silver, diameter 29 mm.

11. I serien av Ecu-mynt finns också August Strindberg. Frånsidan visar hans porträtt, både framifrån och i profil, samt namnet AUGUST STRINDBERG 1849-1912. Frånsidan visar vildgässen som flyger över landskapet med EU-stjärnor längs den inre cirkelns kant. Valören, 20 ECU samt SVERIGE 1996, står längs kanten. Myntet är signerat PN, Philip Nathan, och är tillverkat av Serton's International B.V. Myntet är i silver, diameter 36 mm.

12. Sporrongs samlarsällskap gav år 1979 ut en deltagarjetong för Medalj-

mecenaternas möte. På åtsidan ses Carl Eldhs staty över Strindberg samt landskapssköldar (Uppland, Stockholm och Sörmland). På den fria ytan till höger om statyn finns texten: STORA SVENSKA FÖRFATTARE 1979. Sporrongs samlarsällskaps, SSS, logotyp längst ner till höger.

Frånsidan visar verktyg som stickel, hammare och passare. Under dessa texten: TILL MINNE AV MEDALJMECENATERS MEDLEMSMÖTE I MÅLARMETROPOLENS MITT MCMLXXIX.X.VI. Formgiven av grafiska designern Nils Åberg. Medaljen är i silver, diameter 40 mm. Ref.: Rasmussen s. 368.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

* Se till exempel Wiséhn, I.: SNT 2006:5 s. 119.

8.

10.

9.

Litteratur

Boström, H. J.: *Suomen Muistorahat*. Helsingfors 1932.

Catalogue Générale Illustré des Éditions de la Monnaie de Paris 4:3. Paris 1982.

Ehrensward, U.: *Medaljgravören Erik Lindberg 1873-1966*. Del 2. Stockholm 1988.

Hy = Hyckert, B. & Lilienberg, V. E.: *Minnespenningar öfver enskilda Svenska män och kvinnor. Numismatiska Meddelanden XVII:2*. Stockholm 1915.

Rasmussen, A.: *Strindbergs porträtt. Strindbergs porträtt utförda av bildkonstnärer samt Strindbergs verk i illustrerad utgåva*. Stockholm 1991.

Sárkány, T.: *Den oförsynta sanningen. Anteckningar om en Strindbergsmedalj. Festskrift till Lars O. Lagerqvist. Numismatiska Meddelanden XXXVII*. Stockholm 1989.

Wahlstedt, A.: *Minnespenningar över svenska män och kvinnor. Numismatiska Meddelanden XXIX*. Stockholm 1937.

Wiséhn, I. & Lagerqvist, L. O.: *Medaljskulptören PG Thelander*. KMK katalog 33. 1999.

11.

12.

Kristidsminnen

INTE BARA GAMLA MYNT OCH SEDLAR utnyttjas i dekorativ användning. De under de båda världskrigen införda ransoneringskorten har också fått pryda ett och annat bruksföremål, eller som här, en minnestavla.

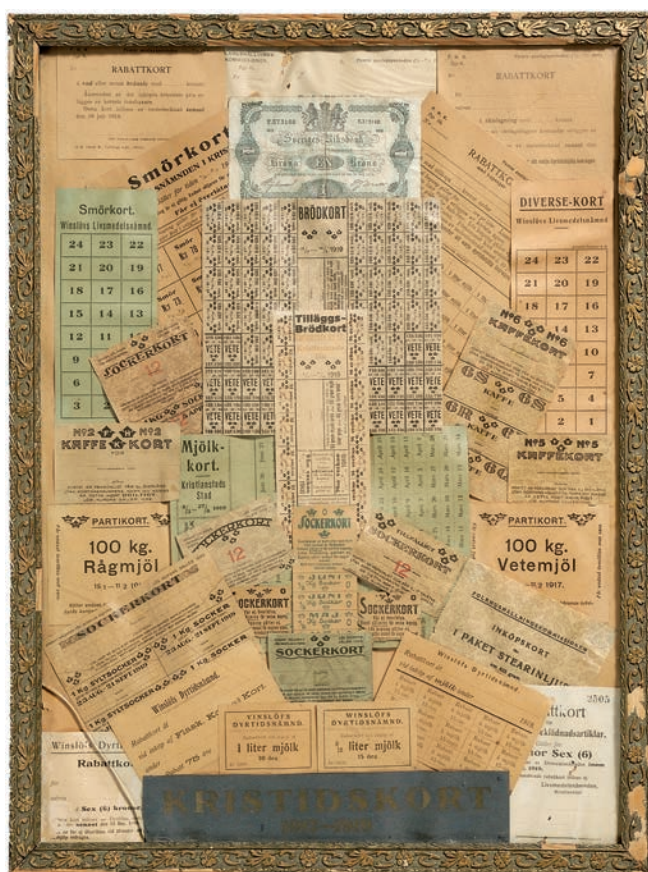
En sådan tavla från första världskriget inkom nyligen till Kungl. Myntkabinettet som gåva. Tavlan mäter 400 x 520 mm. Längst ner finns en text: Kristidskort 1917-1919.

En mängd ransoneringskort samt en kotia (1-kronesedel) från 1918 ligger snyggt utlagda inom glas och ram. Bland korten märks sådana gällande smör, socker, bröd, kaffe, mjölk, stearinljus samt partikort, rabattkort och diversekort. De är utställda av bland andra Winslöfs dyrtidsnämnd, Livsmedelsnämnden samt Folkhushållningskommissionen (FHK).

Ransoning på bland annat bröd började gälla 1917. Andra tidigt ransonerade varor var socker, mjöl, mjölk, smör och kaffe. Hungerkravaller och demonstrationer mot matbrist och ransoning förekom – med ännu hårdare varuransoning som följd. Hjalmar Hammarskjöld, som varit statsminister 1914-1917 men tvingats avgå, blev i folkmun kallad Hungerskjöld.

Hungervintern i Sverige åren 1917-1918 blev den värsta på många år. Skörden av råg och potatis hade varit extremt dålig. Tidningssidorna var fulla av råd om hur man tillverkade bland annat eget krigssmör med gelatin, smörsurrogat av talg och kaffesurrogat (kallat *surr* kort och gott och beprövat långt före kristiden) av till exempel morötter, ärtor och päron. Morötter kunde också användas som ersättning för socker och mjöl. Ett kg morötter kostade i oktober 1917 cirka 40 öre, medan det var ransoning på socker. Till och med tvål måste man spara på och tips fanns om hur man tvättade kläder utan vare sig bränsle eller tvål. Förslag på hur man tillverkade egen tvål fanns också i tidningarna.

Särskilda etuier salufördes, som till exempel: *"Brödkortsetuier i plånboksformat. Elegant utförande, med plats för namnet. Utomordentligt lättsålda.*

Prov jämte partipriser erh. mot ins. av 20 öre i frim."

Butiksinnehavare fick rådet att skydda brödkupongerna i en särskild säkerhetskassalåda. Ett stort problem var att ransoneringskort förfalskades. Man manade till kamp mot svälten, alla skulle delta, även stadsbor. På till exempel Karlaplan i Stockholm odlades grönkål.

När tobaksransoning infördes år 1918 fick endast invanda manliga rökre köpa tobak, kvinnor och minderåriga utestängdes helt. Anledningen var att de ju kunde handla tobak för att göra bytesaffärer med. Tobakssurrogat tillverkades av blad från hästhovsört, vass och barr och *Tobakspastiljer* fanns för dem som hellre ville ha tuggbuss eller snus.

Tobaksmonopolet saluförde samma år cigaretten *Harset* med Albert Engströms Kolingen på paketets omslag, varpå den kallades kolingcigaretten eller helt enkelt Engström och blev

förstås svårsåld trots priset 30 öre paketet. Så man bytte namn på den.

Tavelinnehavaren var säkert lättad när ransoneringsperioden var över och anade inte att det skulle komma ytterligare en sådan cirka tjugo år senare. Systemet återkom under andra världskriget men sattes då in i ett tidigare skede för att förebygga en så svår kris som varit under första världskriget.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

Monica Golabiewski Lannby

Sedelvers från 1917

Att äga Dig har stort behag trots tidens vedermöda, men att mätta magen därtill är du för svag, då hungern kväljer och kroppen fordrar föda och därför fly långt bort från mig jag vill Dig icke skåda. Ett brödkort föredrar jag framför Dig då icke jag kan hålla mig med Eder båda.

Sedel på 12 1/2 cent utgiven av Mechanics' Hall Association of Newark 5 oktober 1837. 157 x 64 mm.
Ett lokomotiv med tre vagnar bildar centralmotivet. Observera avbildningen av ett spanskt pesomylnt i översta högra hörnet.

Sedel på \$20 utgiven av The Mississippi Rail Road Company, 4 maj 1838. 177 x 76 mm.
Mitt på sedeln syns ett litet lokomotiv som drar en vagn med ved, två godsvagnar och två passagerarvagnar.

Amerikanska sedlar med järnvägsmotiv

UNDER 1800-TALET EXPANDERADE USA territoriellt. Florida annekterades åren 1810-1819, Texas upptogs i unionen år 1845, Oregonterritoriet i nordväst delades upp 1846, ett stort område i väster (bland annat Kalifornien, Utah, Nevada och Arizona) erövrades i kriget mot Mexico 1846-1848. Expansionen fortsatte med köpet av ytterligare områden från Mexico 1853-1854 och köpet av Alaska från Ryssland 1867.

Vartefter som USA ökade i omfång behövdes nya järnvägslinjer. Först byggdes järnvägar på östkusten och i södern och därefter i mellanvästern och till de västra staterna. De första amerikanska lokomotiven är nästan lika gamla som de som fanns i England. År 1828 beställdes tre lokomotiv till Delaware & Hudson Canal Company.

En järnväg som gick rakt över den nordamerikanska kontinenten

stod färdig 1869 när *The Union Pacific* mötte *The Central Pacific*, det vill säga Missourifloden vid Omaha till San Francisco. År 1881 var järnvägslinjen *Southern Pacific* färdig och gick från San Francisco till New Orleans. *The Northern Pacific* från St Paul till Portland, Oregon, var klar 1883.

Denna enorma järnvägsaktivitet speglas i hög grad på sedlarna. Lokomotiven var det senaste, det mest

Sedelblankett på \$1 utgiven av District of Columbia Mercantile Bank, 1860-talet. 181 x 77 mm.
Lokomotivet står på järnvägsspåret och vid sidan står ett par arbetare.

Sedel på \$1 utgiven av The Merchants and Planters Bank, State of Georgia. 178 x 76 mm.

Centralmotivet visar en samlingsplats/marknad för hästdragna transportvagnar.

Observera att några av de avbildade personerna är slavar. I den nedre ovala rundeln färdas ett lokomotiv med vagnar.

moderna. De återfinns också i hög grad som dekorativa vinjettmotiv, antingen som centralmotiv eller som något som finns i bakgrunden.

För den tekniskt intresserade eller för järnvägsromantikern finns mängder av spännande bilder att upptäcka på de amerikanska sedlarna från perioden 1830-talet och fram till och med 1860-talet.

SKANNING: MGL.

IW

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Arsenalsgatan 6 • Box 7377 • 103 91 Stockholm
Tel. 08-611 01 10 • Fax 08-611 32 95

VÄLKOMNA TILL

Kungl. Myntkabinettets museibutik

Slottsbacken 6
Gamla Stan • Stockholm
Tel.: 08-5195 5304

konferens.butik@myntkabinettet.se

Nya medaljer

Myntverkets sista medalj utdelad

Tusen år av verksamhet går i graven

VID EN HÖGTIDLIG CEREMONI i Kungliga Operans guldfoajé den 27 januari 2012 utdelades för första gången Kungliga Hovkapellet nyinstiftade förtjänstmedalj ut till 27 medlemmar av orkestern. Utmärkelsen delas ut för 25 års tjänstgöring eller mer. Den äldste medaljören, cellisten Tommy Svanström, har tjänstgjort i hela 42 år. H.M. Konungen förrättade ceremonin.

Medaljen är i åttonde storleken (diameter 31 mm) och är den sista präglade produkten av Myntverket (1995-2011) före nedläggningen i september 2011. Den djupröda bandfärgen är vald av kungen själv och ska harmoniera med den röda inredningen inne i Kungliga Operans salong.

Medaljen blev färdig "på övertid". Personalen gjorde klart arbetet en torsdag inför avhämtning (den 2 september 2011), packade ner och städade på fredagen och stod utan jobb på måndagen. Finska Myntverket Rahapaja OY – ägare till Myntverket i Eskilstuna – tillkännagav nedläggningen i ett pressmeddelande i början av juni. En lustighet är att medaljerna levererades i etuier av olika storlekar, stora, mellanstora och små. Man tog helt enkelt tillvara av vad som fanns kvar på lagret.

Medaljens åtsida har Kungens porträtt utfört av Ernst Nordin med omskrift. Frånsidan har Hovkapellet's emblem och är graverat av Tim Larsson.

Kungliga Hovkapellet är en av världens äldsta ännu verkamma orkestrar. Hovkapellet ingick i Hovstatens lönelistor redan 1526. Orkestern spelade vid Gustav I Vasas kröning i Uppsala Domkyrka år 1527. Orkestern kan vara ännu äldre, men slottsbranden år 1697 ödelade vitala delar av statsarkiven och kunskapen om orkesterns ålder gick förlorad.

Kungliga Hovkapellet ansvarar för statsceremoniell musik vid olika högtider och tillställningar. Sin dagliga verksamhet har orkestern vid

Kungliga Hovkapellet's förtjänstmedalj. Åtsidan till vänster är utförd av Ernst Nordin. Till höger ses frånsidan med Hovkapellet's emblem graverad av Tim Larsson. Diameter 31 mm.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

Kungliga Operan, där den spelar vid opera- och balettföreställningar samt ger konserter.

Riksbanken sålde Myntverket till Rahapaja OY, finska myntverket, den 1 januari 2002. Från och med år 2008 övertog Rahapaja produktionen av svenska mynt som sedan dess har skett i Finland. Därmed gick en tusenårig epok i graven. Myntverket hade rötter i det mynthus som Olof Skötkonung lät anlägga i Sigtuna cirka 995. Kvar i Eskilstuna låg pro-

duktionen av svenska officiella och inofficiella medaljer, däribland Nobelmedaljerna. Verksamheten har nu helt upphört i Eskilstuna.

Anmärkningsvärt är att avvecklingen av den svenska myntningen skedde genom beslut på mellanchefernivå i Riksbanken och inte som man har anledning förvänta sig för ett sådant tungt vägande avgörande, genom beslut i Riksbankfullmäktige.

I fortsättningen kommer Kungliga Hovkapellet's medalj att präglas av fö-

H.M. Carl XVI Gustaf tillsammans med 2012 års medaljörer, Kungliga Hovkapellet's 27 orkestermedlemmar. FOTO: FÖRFATTAREN.

retaget Svenska Medalj AB i Eskilstuna. Företaget köpte Myntverkets maskiner och verktyg av Rahapaja OY. Därmed kan medaljkvaliteten garanteras framdeles.

Richard Nyström

Läs mer på

www.hovkapellet.com
www.medalj.nu

Richard Nyström är medlem i SNF och rådgivare till Svenska Medalj AB. Han är förutvarande talesman för nätverket Myntverkets Vänner, som arbetade på frontlinjen för att rädda Myntverket och dess medaljhantverk från nedläggning. Han är också administratör i sajten www.medalj.nu

SNT på Facebook

Här hittar du korta notiser, nyheter samt blänkare om aktuella auktioner och mässor:
www.facebook.com/pages/Svensk-Numismatisk-Tidskrift/170104933101158

Timmermansorden 250 år 1761–2011

MED ANLEDNING AV Timmermansordens 250-årsjubileum 2011 har Orden utgivit en minnesmedalj modellerad av skulptören Peter Linde. Under sina 250 år har man hittills utgivit femton medaljer, som förevigar en viktig händelse för Orden med hjälp av den ädla medaljkonsten.

Åtsidan visar det allseende ögat inom trekant varunder till höger Ordens symboler: yxa, passare, vinkelhake och såg, omgivna av TO [Timmermansorden].

Frånsidan visar Ordenshuset i Stockholm, Eriksbergs västra fasad varöver sju stjärnor; över porten ordenssymboler. Nedtill: MÄNNISKOKÄRLEK | 1761-2011 | GUDSFRUKTAN. Till höger konstnärens signatur PL [Peter Linde]. Jubileumsmedaljen är präglad av AB Sporrong 2011 i numrerade exemplar, 100 i silver, varav tre förgyllda, och 130 i brons. Diametern är 45 mm.

Timmermansordens jubileumsmedalj
1761–2011. Diameter 45 mm.

Konstnär: Peter Linde.
FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

UN

Pollettkista blev sjörövarskatt

I MAJ 1990 SKREV Värmlands Folkblad och Nya Wermlands-Tidningen om en rostig kassakista av järn fylld med 844 polletter som påträffats nedgrävd på cirka 30 cm djup i Torsby i Värmland. Platsen för fyndet var nära den före detta forsmästaren Tyréns bostad intill Toriakorset.

Polletterna var dock inte värre därän än att det gick att fastställa valörer, material och trolig härkomst. Man antog i artikeln (författad av Erling Hedin i Kyrkheden) att polletterna tillverkats för Nors järnbruk och användes av mejeriet vid Billeruds AB från 1900-talets början till 1939. Han skriver vidare så här om hanteringen:

I mejeriet satt en man med en låda polletter (kanske samma låda som nu hittats?) vilken han kvitterat ut på kontoret. Torsbyborna fick av honom köpa olika polletter för att sen gå till mejerinnan och hämta varorna.

På en trekantig pollett i koppar står ½ L:r, vilket betydde att mejerinnan slog upp ½ liter grädde.

Var polletten rund och bestod av zink betydde det att man fick skum mjölk för den och var den rund och av mässing fick man nysilad mjölk. 12 olika polletter användes och bla kunde man få kärnmjölk, ost och smör. Mejerinnan fick i sin tur redovisa mottagna polletter på kontoret när dagen var slut. Då kunde man kontrollera att ingen hade fuskat.

Naturligtvis undrade artikelförfattaren hur och varför kistan med polletter hade hamnat invid Toriakorset. Inbrott på 1940-talet låg nära till hands som förklaring eller hade möjligen tjänstemännen grävt ner kistan i samband med att polletterna upphört att fungera som betalningsmedel och nu skulle förstöras?

Men några dagar senare var pollettgåtan löst. En man råkade se reportaget om den funna pollettkistan och visste precis vad det gällde. När han

och en kamrat på 1950-talet befann sig uppe på en vind i Torsby herrgård upptäckte de pollettkistan:

Som alla pojkar tyckte även vi att det var spännande att rota i gamla saker. Och när vi fann kistan, tyckte vi att det var en utmärkt "sjörövarskatt". Vi tog med oss kistan och grävde ner den i en äng, väster om Torsby herrgård.

De grävde ner kistan med alla polletterna i tron att den bara var att hämta senare. Till saken hör förstås att de visste att polletterna inte längre var i bruk och förmodligen inte hade något större värde. Dessvärre kom en månad senare en schaktmaskin till området. Pojkarna letade förtvivlat efter sin sjörövarskatt men fann den alltså inte. Gåtans lösning kom först fyrtio år senare. Kanske fler skattgömmor orsakats av pojkestreck?

Polletterna överlämnades till hembygdsföreningen i Torsby.

MGL

Carl-Axel Lindblom 1921–2012

Tisdagen den 31 januari 2012 avled Carl-Axel Lindblom, bara några månader efter sin nittioårsdag.* Carl-Axel föddes i Adolf Fredriks församling, på adressen Tegnérslunden 3 den 10 september 1921. Hans föräldrar var Gerhard och Ingeborg Lindblom. Gerhard Lindblom var professor i etnografi och chef för Statens etnografiska museum.

Efter avslutad skolgång på Norra latin kom Carl-Axel som ung till SE-banken. Yrkeskarriären tog honom sedan från banken ut i andra delar av affärslivet. Sedermera blev han direktör inom svensk trävaruhantering, där han innehade anställning vid såväl Boliden Trä som Rentokil. Arbetet innebar många resor i världen och han kom att bli något av en globetrotter och en mycket språkkunnig medlem av Travellers Club.

Sedan Carl-Axel lämnat sitt föräldrahem vid Tegnérslunden kom han att med sin familj bo i Solna och Spånga. Mycket tid spenderades även på Dalarö, där han hade ett vackert beläget hus. Efter tiden utanför stans centrum flyttade han sedermera tillbaka till den lägenhet där han var född, den mycket vackra våningen på Tegnérslunden 3. I denna trivsamma och av föremål bärande på minnen fyllda lägenhet hade han en fantastisk utsikt över Stockholm. I arbetsrummet stod hans mäktiga myntskåp med dubbla dörrar, vilket inbjöd myntvännerna till härliga myntstunder med intressanta samkväm.

Carl-Axel Lindblom var en gentleman av den gamla stammen, belevad och intresserad av det mesta i sällskapslivet samt mycket allmänbildad. I de flesta numismatiska sittningarna blev han mittpunkten och där trivdes han med att berätta otaliga historier från gångna dagars mynt-Sverige. Sin sociala kompetens hade han utvecklat tidigt i professorshemmet vid Tegnérslunden, där bland annat forskningsresanden Sven Hedin ofta sågs bland gästerna.

Undertecknad minns med glädje numismatiska middagar med Carl-Axel och hans älskade fästmo Renée,

vid vilka alltid mycken kunskap stod att förvärva. Även om Carl-Axel var en god och flitig berättare, visade han intresse för samlarcollegornas berättelser och kommenterade gärna med "det var jägar'n".

Att Carl-Axel kunde berätta så mycket om mynt och myntsamlande från 1940-talet och framåt berodde förstås på att han var mycket aktiv som samlare. Han berättade gärna om sådana storheter som T. G. Appelgren och Gunnar Ekström. Redan 1944 ingick han som medlem i Svenska Numismatiska Föreningen, vilket innebar att han hann vara medlem av vår förening i nästan sjuttio år – eller motsvarande ungefär föreningens halva tillvaro.

Carl-Axel samlade mynt redan från mycket unga år. Som ung tjänsteman på banken lade han stora delar av sin lön på mynt. Samlingen växte årligen och den kom att inte bara omfatta svenska mynt utan även mynt från hela världen, sedlar, medaljer och polletter. Det lyckades Carl-Axel att i slutet av 1960-talet genom en släkting till Efraim Lundmark, förvärva en hel del vackra mynt ur Appelgrens privata samling. Det var i mycket detta förvärv som gjorde den Lindblomska samlingen så känd för sin höga kvalitet. Många samlarcollegor försökte komma över något vackert mynt i Carl-Axels samling, men sådana försök slutade i regel med att de fick korgen så att säga.

I linje med det höga bildningsideal som odlades på Tegnérslunden under första hälften av seklet kom Carl-Axel att intressera sig inte bara för mynten som samlarobjekt utan även för deras historia, användning, tillverkningssteknik etc. Detta intresse resulterade i ett antal artiklar i Svensk Numismatisk Tidskrift. Mellan åren 1982 och 2008 publicerades här 25 artiklar och notiser i skilda ämnen.

Carl-Axel var som nämnts medlem i Svenska Numismatiska Föreningen under mycket lång tid. Han var också mycket aktiv i Stockholms myntklubb, där han under en tid var ordförande och sedermera blev hedersmedlem. När han mot slutet av sin levnad beslutade sig för att sälja sina samlingar fick också Stockholms myntklubb uppdraget att sälja delar av dem, andra delar såldes på auktionerna tre och fyra hos det av Svenska

Numismatiska Föreningen helägda bolaget Myntauktioner i Sverige AB.

Med Carl-Axel Lindblom har en högt värderad samlarprofil gått ur tiden. De minnen vi myntvänner har av denne färgstarke samlarcollega kommer att leva länge.

* Se SNT 2011:6 s. 141.

Dan Carlberg

Av Carl-Axel Lindblom tryckta artiklar i SNT:

- Helsingforsresan II. SNT 1982:1 s. 10.
Om Buffalo-centen. SNT 1983:2 s. 36-37.
Vasa-färden i våras. SNT 1986:3 s. 48-50.
SNF:s årsmöte 1986. SNT 1986:6 s. 151-153.
Detaljer om Delawaremynten. SNT 1988:6 s. 161.
Årsmötet 1988. SNT 1988:7 s. 177-179.
Ön S:t Barthélemy får eget betalningsmedel. SNT 1989:3 s. 55-56.
SNF:s årsmöte i Mariehamn. SNT 1990:7 s. 152-154.
Garbo som medalj. SNT 1990:7 s. 157.
Åland i våra hjärtan (Frågespalten). SNT 1990:8 s. 182.
Ett kopparmynt med två sammanpräglade valörsidor (& Sonny Serrestam). SNT 1991:4-5 s. 112-113.
Mynt från "Titanic". SNT 1991:7 s. 155.
Kopparmyntet med två sammanpräglade valörsidor. Ett tillägg. (& Sonny Serrestam). SNT 1991:7 s. 156.
Gott mynt. SNT 1994:3 s. 83.
Om Estniska pengar (Frågespalten). SNT 1994:3 s. 87.
En säregen ljusstake. SNT 1999:2 s. 41.
Saint Barthélemy har fått ett "nytt mynt". SNT 2000:1 s. 20.
Lennart Wallén till minne — en återblick (Personalia). SNT 2000:2 s. 42.
En liten god "medalj". SNT 2001:2 s. 42.
Postum hyllning till Georg de Laval. SNT 2003:5 s. 111.
Stockholms Myntklubb. SNT 2004:2 s. 44.
Celebert besök på Stockholms myntklubb. SNT 2005:1 s. 21.
Orientering om konservering. SNT 2005:3 s. 72.
Ericssberg i mitt minne. SNT 2007:5 s. 120.
Stockholms Myntklubb. SNT 2008:4 s. 97.

Dessutom

- Samlarobjekt – eller bara objekt? *Samlarnytt*, maj 1975 s. 9-11.
Saltpollett från S:t Barthélemy. Festskrift till Lars O. Lagerqvist, s. 255-256.
Numismatiska Meddelanden XXXVII, 1989.

Ny överintendent

Maria Jansén har utnämnts till ny myndighetschef för Statens historiska museer samt chef för Historiska museet. Hon är nu chef för Östergötlands länsmuseum och tillträder sin nya tjänst den 20 augusti i år.

Red.

Auktion

Julius Haganders samling del 4

NU ÅTERSTÅR ENDA EN AUKTION och så har den förnämliga Haganderska samlingen skingrats. Den äger rum i oktober i höst, liksom de tre tidigare hos Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG i Osnabrück i samarbete med Ulf Nordlind Mynthandel AB.

De tre tidigare auktionerna har alla varit stora framgångar. Delarna 2-3 skall skildras litet närmare i denna tidning, så småningom även del 4. – Katalogen blir tillgänglig i september, då även på nätet. Den kan beställas hos båda företagen. En visning kommer att ske i Stockholm i tid före själva auktionen.

LLt

Tillägg till Nattvardspolletter

I förra numret av SNT (sid. 62) skrev Börje Rådström om "Nattvardspolletter i stormaktstidens kyrka". Till dennas referenslista skall tilläggas att redan 1980 hade Carl-Axel Lindblom uppmärksammat en artikel av Åke Sandholm i Finsk Tidskrift 1967:2. Denna återgavs av Lindblom i SNT 1980:2 sid. 40-41 under rubriken "En nattvardspollett från 1600-talet."

I SNT 1980:4-5 på sid. 83 gjorde även Frank Olrog ett par tillägg om "Nattvardspolletter". Han nämnde att Karl Skårman har beskrivit dem i Göteborgs Numismatiska Förenings Skriftserie 1972:3. Polletten finns med i Bror Edv. Hyckerts "Minnespenningar öfver enskilda svenska män och kvinnor" tryckt i Numismatiska Meddelanden XVII (1905), del 1, sid. 147.

Red.

Fattigpollett från Örebro 3 april 1862 gällande frukost, kvällsmat (ingen middag) och nattlogi vid *Matinrättningen för Fattige*. Polletten är ursprungligen från 1840-talet. År 1846-1852 var en Thure Annerstedt kyrkoherde i Örebro.

Polletter till de fattiga i Örebro

VID MITTEN AV 1800-TALET var flertalet svenskar fattiga. Då liksom nu kunde man vara mer eller mindre fattig. De flesta klarade på ett eller annat sätt livets nödort, men så mycket mer blev det inte.

Tidigare vilade en stor del av fattigförsörjningen på givmilda medmänniskor. Ju längre 1700-talet skred framåt desto påtagligare blev detta förhållande. Man brukar säga att tiden blev mera humanitärt betnad, men den religiösa grundvalen i församlingslivet framträdde tydligt.

Genom Kungl. förordning om *hospitals- och barnhusinrättningarna i riket* av den 11 april 1763 kom vården av de sjuka och fattiga in i ett alldeles nytt läge. Den fattigvård, som funnits tidigare och som bedrivits på grund av kyrkolagens föreskrifter samt efter sockenbornas särskilda överenskomelser, kan närmast betecknas som fattigvård efter allmogesystemet. 1700-talets regler gällande fattigvård levde kvar långt in i 1800-talet.

I städerna valde man ofta att dela ut polletter till de fattiga. Polletten kunde endast användas på ett specificerat ställe och gällde under en begränsad tid. Myndigheter och privatpersoner delade hellre ut polletter än riktiga mynt. Det fanns en misstänksamhet att den nödställda skulle använda kontanta medel till felaktiga köp.

För en del år sedan inköpte Kungl. Myntkabinettet en papperspollett från 1800-talets Örebro av Strandbergs Mynthandel i Stockholm. Polletten är gjord av grågrönt papper (86x50 mm). Just denna pollett saknar nummer, men det står skrivet för hand att den är tilldelad "Handsmakare Gesällen C. E. Göthrek". Den gällde frukost, aftonvard och "nattquarter" (det sistnämnda skrivet för hand). Innehavaren skulle besöka "Matinrättningen för fattige, i dag, i morgon". Polletten är daterad "Örebro d. 3 April 1862". Den som undertecknade polletten var Th. Annerstedt.

IW

Utökade öppettider för allmänheten

TBM kommer 2012 att ha sommaröppet redan från den 2 maj: tisdag-söndag kl. 11-16 med visning av handpapperstillverkningen kl. 11.30 och 14.00. Barn kan passa på att prova papperstillverkningen, gå en tipsrunda eller papperspyssla. I kaféet serveras soppa, smörgås och bakverk samt varm och kall dryck.

Elin Ekeröth Kjellgren

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19 507
S-104 32 Stockholm 19
T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)
☎ + fax 08-673 34 23

*Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar,
militaria och nålmärken, medaljer*

Öppet: vardagar 11-17, fredag 11-15

Historiska Värdepapper

Välkomna till vårens auktion # 65
Lördag 12 maj kl. 11.00, visning 10.00

på Kungl. Myntkabinettet – Sveriges Ekonomiska Museum
Slottsbacken 6, Stockholm

Kontakt: Marita Strandberg, 08-611 01 10
info@historiskavardepapper.com

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av för närvarande 20 mynthandlare i flera olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

ANTIKBODEN

Kyrkogatan 2
222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031-13 94 84
besour@telia.com – www.besour.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 GRÖDINGE
Tel. 08-732 66 86, 070 212 64 55
christian.hamrin@telia.com

H & J:S NUMISMATIK HB

Jimmy Häggqvist
Box 43
310 20 Knäred
jimmy@collectia.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 11
371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73
lennart@mynt.nu – www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14
Box 98
503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

LUNDS MYNTHANDEL

Klostergatan 5
222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69
siv-gunnar@swipnet.se

AB MALMO MYNTHANDEL & VYKORTSANTIKVARIAT

Kalendergatan 9
211 35 Malmö
Tel. 040-611 65 44

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
370 24 Nätraby
Tel. 0455-155 99

HB MYNTINVEST CORONA

Ö. Storgatan 20
611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25
corona-coin@swipnet.se
http://home.swipnet.se/corona_coin

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96, Box 19 507
104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46,
Box 5132
102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, fax 08-661 62 13
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 031-20 81 11
ticalen@gmail.com

PECUNIA MM HB

Farinvägen 8
245 33 STAFFANSTORP
Tel./fax 046-25 21 19
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30
Box 1320
251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Regeringsgatan 6
Box 16 390
103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, fax 08-411 52 23
www.selinsmynthandel.se

STRANDBERGS MYNTHANDEL & AKTIESAMLAREN AB

Arsenalsgatan 6
Box 7377
103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, 611 58 20
Fax 08-611 32 95
info@aktiesamlaren-bj.se
www.aktiesamlaren.se
www.strandbergs-mynt.se

TAMCO NUMISMATICS

Box 6235
102 35 STOCKHOLM
Tel. 070 631 58 09
tamco.num@telia.com

TICALEN MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11
ticalen@gmail.com

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Vasagatan 42
Box 490
101 29 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08-732 66 86 • 070 212 64 55

www.mynt.nu/smf/

NEW

Künker eLive Auction

Whether you are at home or out and about, take advantage of a range of new options with the Künker eLive Auction.

In addition to submitting bids before the auction, you may now login to join the auction and participate live on the auction day. Experience the thrill of our new live coin auction and regularly enhance your collection with additional numismatic treasures from all countries and periods.

KÜNKER

Coin and Gold Trading
Auction House for Coins and Medals

Call: +49 (0)541 96 20 20

E-Mail: service@kuenker.de

Web: www.kuenker.com

Künker eLive Auction:
www.eLive-Auction.com

Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG
Gutenbergstr. 23 · 49076 Osnabrück · Germany

Osnabrück · Berlin · Munich · Hamburg
Zurich · Znojmo · Moscow

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlvägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR**

Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur

www.nordlindsmynt.se

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppge samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel. och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07

Öppet: måndag-torsdag 11-13

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmärken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

MYNTMÄSSA

i Folkets hus,
Olofström

Lördag den 21 juli
kl. 10-15

Ett tiotal handlare samt
tre myntföreningar
ställer ut

Fri entré
Välkomna!

Myntauktioner i Sverige AB

finns på plats
för inlämning och
försäljning av äldre
auktionskataloger

**Svenska Numismatiska
Föreningen**
säljer litteratur

AURUM AUKTIONER AB stockholm

Myntauktioner i Stockholm

Inlämning pågår!

*Vi söker alltid kvalitetsmynt, sedlar,
medaljer, polletter, ordnar..*

Tel. 08-660 20 70, vard. 9-13, info@aurumauktioner.se

www.aurumauktioner.se

Myntauktion

19 maj 2012

Auktionen innehåller bl a:
Svenskt och norskt kronmyntsguld
Samling mynt Hela Världen
Omfattande samling sedlar Hela Världen
Trevlig samling Linnémedaljer

**Frimärkshuset
Skandinavisk Filateli AB**

Humlegårdsgatan 13 Telefon 08-661 74 50
114 46 STOCKHOLM Telefax 08-662 82 46

E-post: info@frimarkshuset.se
www.frimarkshuset.se

MYNTAUKTION

i Stockholm lördag 12 maj
Några mynt vi har sålt tidigare:
(inklusive köparprovision)

1 daler 1594
"SIGISMUNDVS"
677.000:-

1 daler 1598
106.000:-

8 mark 1608
81.000:-

1/2 ducat 1701
45.000:-

1/2 ducat 1747
Ädelfors
82.000:-

4 dukater 1843
68.000:-

2 dukater 1843
37.000:-

50 öre 1862
26.000:-

1 riksdaler
riksmünt 1873
39.000:-

2 kr 1878 "OCH"
84.000:-

Norge 1 speciedaler 1824
57.000:-

Norge 1/2 speciedaler 1873
181.000:-

Bättre mynt och hela samlingar mottages till vårens myntauktion.
Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än
20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.
Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

Vi köper även guld och silver kontant!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17
Fax: 08-643 22 38

E-post: coins@philea.se
www.myntkompaniet.se

MYNTAUKTIONER
I SVERIGE AB

AUKTION 7

Auktion 7 avhålls andra helgen i september. Ytterligare information publiceras fortlöpande på vår hemsida, www.myntauktioner.se.

Katalogen beställs genom insättning av 190 kr till bg 399-0090.
Tidig inbetalning ger som vanligt tryckt namn i katalogen.

GULDRUSH - ett smakprov på några av höstens många guldmynt...

INLÄMNING

Vi tar ännu emot material till auktion 7. Kontakta snarast Dan Carlberg på telefon 08-410 465 65 om Du har kvalitetsobjekt som Du funderar på att sälja.

Genom att sälja hos oss får Du de köpstarkaste kunderna, förmånliga villkor, god service, objekten presenterade i förstklassiga kataloger samt bidrar till numismatisk forskning.

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17 - 115 22 Stockholm
E-mail: info@myntauktioner.se - Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se